

Jiří Stodola

JAKÝ JE DE CHARDINŮV PŘÍSPĚVEK K TEORII INFORMACE?

What is de Chardin's Contribution to the Theory of Information?

Abstrakt:

Článek je polemickou reakcí na příspěvek Michala Černého *Několik stručných poznámek (nejen) k de Chardinově příspěvku k teorii informace*.

Klíčová slova: Teilhard de Chardin, teorie informace, evoluce, přírodní vědy, filosofie, teologie, metodologie

Abstract:

The article is a polemical reaction on Michal Černý's contribution *A few notes (not only) to the contribution of Chardin to the theory of information*.

Keywords: Teilhard de Chardin, theory of information, evolution, science, philosophy, theology, methodology

Úvod

Se zájmem jsem si v minulém čísle časopisu ProInflow přečetl článek Michala Černého *Několik stručných poznámek (nejen) k de Chardinově příspěvku k teorii informace*¹ už proto, že jako člověk, který se zabývá filosofickými aspekty teorie informace nejméně 10 let, nevím, v čem by měl příspěvek Teilharda de Chardin k teorii informace spočívat. Mohu předeslat, že příspěvek Michala Černého moji nevědomost v tomto ohledu nijak nerozptýlil.

Není tomu tak proto, že bych byl zastáncem metodologického ateismu, který vylučuje Pána Boha z vědeckého bádání, ale spíše proto, že Teilhardův „striktně syntetický životní přístup“ považuji za obrovskou slabinu, která bránila de Chardinovi v tom, aby rozvinul svůj potenciál nejen jako přírodovědec, ale také jako filosof a teolog. K tomu, aby byl přírodovědcem mu překáželo jeho filosofické a teologické přesvědčení, takže zastával teorii evoluce, která nemá v současné přírodovědě místo. K tomu, aby byl dobrým filosofem a teologem mu bránilo to, že uvěřil v určitý koncept evoluce jako v přírodovědecky dokázaný zákon.

Výsledkem je osobnost, kterou jeden současný filosof vystihl přibližně těmito slovy: „paleontologové si říkají: hm, asi to musí být dobrý filosof. Filosofové si říkají: hm, asi to musí být dobrý teolog. A teologové si říkají: jistě je to dobrý paleontolog...“ Jako teolog pro teology, filosof pro filosofy a přírodovědec pro přírodovědce budí de Chardin jen a jen rozpaky. Jsem dosti skeptický k přesvědčení, že by právě Teilhard de Chardin mohl něčím výrazně přispět

¹ ČERNÝ, Michal. Několic stručných poznámek (nejen) k de Chardinově příspěvku k teorii informace. *ProInflow* [online]. 2012, 4(2) [cit. 2013-01-07]. ISSN 1804-2406. Dostupný z WWW: <http://pro.inflow.cz/nekolik-strucnych-poznamek-nejen-k-de-chardinove-prispevku-k-teorii-informace>

k teorii informace. V následujících řádcích se pokusím vysvětlit důvody mé skepse. Nejprve uvedu základní problém Teilharda de Chardin, poté se zaměřím na jeho filosofické zázemí a nakonec se pokusím popsat vliv de Chardinovy filosofie na jeho pojetí evoluce a teorie informace. Stručně se také zmíním, v čem je problematický Teilhard jako teolog. V závěru se pokusím zhodnotit Teilhardův přínos pro teorii informace.

V čem je Teilhardův problém?

U Teilharda de Chardin jde o potíž bytostně metodologickou: Teilhard nemá sebemenší snahu respektovat, že vědu dělá vědou předmět výzkumu, úhel pohledu a úroveň abstrakce – přírodní vědu zaměřenost na hmotný svět, tedy určitou část reality, která je přístupná smyslům a empirické metodě, filosofii zájem o jsoucí jakožto jsoucí (celek reality) a především racionální metoda a teologii zaujetí pro zjevené pravdy, které jsou primárně přístupny prostřednictvím víry (tj. celek reality z hlediska toho, co o něm bylo zjeveno; aby teolog mohl vycházet ze zjevených pravd, musí věřit, že jsou Bohem zjevené).² Jen tak můžeme pochopit, že de Chardin identifikuje teorii Velkého třesku s filosofickou a teologickou naukou o stvoření a teorii evoluce s teologickou naukou o vykoupení.

Tato cesta je pro filosofii a teologii velmi nebezpečná, neboť přírodovědecké teorie se, jak známo, poměrně rychle mění. Ukáže-li se, že teorie Velkého třesku není udržitelná, znamená to, že teologie musí opustit nauku o stvoření? Bude-li přírodovědou opuštěna teorie evoluce, vyplývá z toho, že můžeme zahodit teologickou nauku o vykoupení?

A bezpečná není ani pro přírodní vědu. Bude-li teologie vstupovat neoprávněně na půdu přírodních věd, snadno se může stát, že bude odsuzovat vědecké teorie, které považuje za neslučitelné se zjevením, jak je tomu u protestantských fundamentalistů, a neoprávněně zavazovat vědce ve svědomí, aby nezastávali určité teorie, chtějí-li zůstat křesťany, ačkoliv v její kompetenci je spíše posuzovat filosofické a teologické interpretace určitých přírodovědeckých teorií než tyto teorie samotné.

Problémy popsané v předchozích dvou odstavcích byly mimochodem příčinou nedorozumění mezi Galileem a církevními představiteli. Obě zainteresované strany se dopustili metodologické chyby. Galileo svoji ne příliš dokázanou hypotézu vydával za nezpochybnitelný vědecký fakt, díky kterému je třeba přehodnotit některá teologická tvrzení. Církevní představitelé přistoupili na jeho hru a snažili se mu dokázat, že ve chvíli, kdy přírodovědecká teorie odporuje teologickým pravdám, musí být opuštěna, neboť přírodověda je teologii podřízena. Jediným rozumným člověkem v Galileově procesu byl kardinál Robert Bellarmino (církevní světec), který si uvědomoval, že Galileova přírodovědecká teorie nemá vliv na zjevené pravdy a zjevené pravdy nemohou být užity jako argument proti přírodovědecké teorii. Jediné, co po Galileovi žádal, bylo, aby svou teorii předkládal pouze jako hypotézu (to proto, že pro ni Galileo neměl přesvědčivé důkazy) a nesnažil se napadat jejím prostřednictvím zjevené pravdy. Bohužel byl Bellarmino po nějaké době z případu odvolán.³ Stejnou chybu jako Galileo a jeho soudci (kromě Bellarmina) dělá Teilhard de Chardin –

² Existuje také tzv. přirozená teologie, která je chápána jako součást filosofie, jako tzv. speciální metafyzika. Přirozená teologie se ptá na první příčinu bytí za pomoci racionální metody. Od zjevených náboženských pravd abstrahuje. V tomto článku užíváme pojem teologie ve smyslu teologie víry, která vychází z božího zjevení.

³ Zajímavou analýzu Galileova procesu je možné najít v: FEYERABEND, Paul K. *Rozprava proti metodě*. 1. vyd. Praha: AURORA, 2001. ISBN 8072990470.

přírodovědeckou teorií s vlastní filosofickou interpretací hodnotí teologii, teologická přesvědčení, kterým věří, se snaží vnést do přírodovědecké teorie. Ve skutečnosti vzestup a pád nějaké přírodovědecké teorie nemůže mít na filosofii a teologii výrazný vliv, neboť se zabývají jinými aspekty reality (ne jinou realitou, ale jinými aspekty!), a naopak náboženské přesvědčení člověka nemůže předurčovat, jakou přírodovědeckou teorii zastává, pokud si z ní nevyvozuje teologické důsledky, které však již nejsou součástí teorie samotné. V dosti vyhocené podobě tento názor prezentuje jiný katolický kněz a přírodovědec Georges Lemaître, otec Velkého třesku, který tvrdí: „Vědec ve svém bádání abstrahuje od své víry. Ne proto, že by jej víra přiváděla do potíží, nýbrž proto, že nemá bezprostředně co dělat s jeho vědeckou činností. Koneckonců křesťan, když chodí, běhá nebo plave, se nechová jinak než nevěřící.“⁴

Tím se nechci přihlásit k modelu známého ve filosofii vědy jako NOMA (non overlapping magisteria), který říká, že kompetence vědy a víry jsou zcela mimoběžné, nepřekrývající se, a jehož představitelem je paleontolog Jay Gould a k němuž by se patrně přihlásil i citovaný Lemaître. Nejsem však ani příznivcem modelu POMA (partially overlapping magisteria), podle kterého věda a víra mají své autonomní oblasti a také oblast, kde se jejich kompetence překrývají. Můj názor na vztah vědy a víry by bylo možno vyjádřit jako POMA co do předmětu a NOMA co do úhlu pohledu a úrovně abstrakce. Pro úplnost můžeme zmínit i model COMA (completely overlapping magisteria), který říká, že věda se zabývá stejnou oblastí jako víra a postupně kompetence iracionální víry vytlačuje. Zastáncem tohoto přístupu je zejména zoolog Richard Dawkins.⁵

Teilhard de Chardin dle mého názoru odmítá respektovat, že přírodověda na jedné straně a filosofie a teologie na straně druhé jsou ve vztahu NOMA co do úhlu pohledu a úrovně abstrakce. Neznamená to, že filosofická a teologická reflexe nad poznatky přírodních věd není možná ani že do přírodovědy nelze aplikovat to, co je zjištěno v rámci filosofie a teologie. Nelze však libovolně přecházet mezi přírodovědou, filosofií a teologií a nerespекtovat přitom specifika těchto disciplín. A právě této chyby se dopouští Teilhard de Chardin, jak ukazuje například Tomáš Machula.⁶

Teilhardova filosofie

Snad je tomu tak proto, že de Chardina můžeme bez rozpaků zařadit k proudu novověké syntetické filosofie, který významný logik a shodou okolností také kněz a řeholník (dominikán) Józef Maria Bocheński zařazuje do svého slavného slovníku jako obzvlášť rozšířenou pověru.⁷ Nejsem si jistý, zda de Chardin syntetizuje přístupy dvou novověkých filosofů – Kanta a Kierkegaarda, jak tvrdí Michal Černý. Jestliže Immanuel Kant vychází z individuálního (analýzy vlastního subjektu) a hledá obecně platné a Søren Kierkegaard začíná obecným (kupodivu aristotelskou filosofií⁸), aby dospěl k individu, Teilhard de Chardin nedělá ani jedno ani druhé – nevychází od člověka jako individua, ale od „povátné hmoty“, aby našel místo člověka jako druhu (ne jednotlivce!) či lidstva

⁴ STEINHARDT, Paul J. a Neil TUROK. *Bez počátku a konce: nová historie vesmíru*. Vyd. 1. Praha: Paseka, 2009. ISBN 9788071859673, s. 173

⁵ Pro stručný přehled modelů NOMA, COMA, POMA viz: ČERNÝ, David. Bůh je mrtvý. Když chcete. *Mladá fronta DNES*, 8.9.2012, s. 32-33. ISSN 1210-1168. Dostupné také z: <http://data.idnes.cz/mfdnes/kavarna/pdf/2012/kavarna-20120908.pdf>

⁶ MACHULA, Tomáš. Le phénomène Teilhard. *Distance*. 1998, 1(3), 42-52. ISSN 1212-7833.

⁷ BOCHEŇSKI, Józef Maria. *Slovník filozofických pověr*. Vyd. v tomto překladu 3., v Akademii 1. Praha: Academia, 2000. ISBN 8020008411.

⁸ OSOLSOBĚ, Petr. *Kierkegaard o estetice divadla a dramatu*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007. ISBN 9788073251253, s. 23-39

ve vesmíru. Konec konců autor článku to sám zmiňuje, když píše: „...lidstvo je jednotný organismus, každý hřích je jedem celého těla, každý dobrý skutek ale též zdrojem posvěcení celku.“ (To je mimochodem hypotéza s velmi nebezpečnými etickými konsekvencemi!) Skutečně se Michal Černý domnívá, že šlo de Chardinovi o lidské individuum? Jako důkaz mylnosti takového přesvědčení můžeme uvést slova samotného Teilharda:

„Problém osobního přežití mne popravdě řečeno příliš neznepokojuje. Jakmile plod mého života spočine v Nesmrtelném, co záleží na tom, budu-li si to sobecky uvědomovat a radovat se z toho? Mé osobní štěstí mne nezajímá, to říkám zcela upřímně. Ke štěstí mi bohatě stačí, že to nejlepší ze mne navždy přejde do něčeho krásnějšího a většího, než jsem já.“⁹

Mnohem blíže má Teilhard de Chardin k jinému novověkému filosofovi – k Hegelovi. Jestliže Hegel tvrdí, že negací absolutního ducha vzniká příroda a syntézou ducha a přírody člověk, Teilhardova pozice je podobná – hmota je dílem ducha a díky člověku se stává oduševnělou a nakonec s duchem splývá. Panteistické implikace Teilhardovy filosofie nejsou tak zjevné jako u Hegela, nicméně jsou v jeho filosofické pozici silně přítomny. Tato filosofie deformuje Teilhardův přístup k evoluci, jeho hegelíánsky chápaná teorie evoluce pak ničí jeho teologii.¹⁰

Deformovaná teorie evoluce a teorie informace

Jako určitý typ hegeliana je Teilhard de Chardin zastáncem tzv. ortogenetické teorie evoluce, která říká, že evoluce vede ke vzniku stále složitějších (informovanějších) a dokonalejších struktur. U Teilharda jde o neustálé zduchovňování světa, které směřuje až ke vzniku něčeho, co bychom mohli nazvat čistou informací – k bodu Omega. Informace (komplexita) podle něj stále roste. Růst informace zapříčiňuje zduchovňování reality.

Když opomineme, že takovouto teorii evoluce téměř žádný přírodovědec v současné době nezastává (v učebnicích evoluční biologie bývá ortogeneze zmiňována jako vyvrácená hypotéza¹¹), zůstává nám rozum stát nad tím, jak údajný propojovatel přírodních věd s filosofií a teologií ignoruje druhý termodynamický zákon, který v podstatě říká, že informace ubývá, neboť se energie rozptyluje a tím ztrácí schopnost být zaměřená (informovaná) určitým směrem. Jistě, evoluce jako taková je umožněna tzv. čtvrtým termodynamickým zákonem,¹² podle kterého k určitému růstu informace může docházet – pouze však lokálně a dočasně. V kontextu celého vesmíru dochází k její ztrátě. Michal Černý si to jako vzdělaný fyzik uvědomuje a považuje to za problematický bod Teilhardovy filosofie. To se mi jeví jako dosti nemístný eufemismus. Pokud je v platnosti druhý termodynamický zákon, nedochází k růstu komplexity univerza jako celku – a vysněný bod Omega se tak stává báchorkou.

Jiný závažný problém je spojený s de Chardinovým pojetím informace jako takové. Vyplývá-li z Teilhardova díla, že informace ve vesmíru narůstá, není z něj již patrné, co vlastně tou informací myslí. A přitom to je naprosto zásadní. Uvedu jeden drobný příklad, abych doložil, proč je důležité

⁹ TEILHARD DE CHARDIN, Pierre. *Jak věřím*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 1997. ISBN 807021208X, s. 33

¹⁰ HILDEBRANT, Dietrich von. Nové náboženství Teilharda de Chardin. *Distance* [online]. 1998, 1(1) [cit. 2013-01-08]. Dostupné z WWW: <http://www.distance.cz/rocnik-1998/25-rocnik-1998/1-cislo/863-nove-nabozenstvi-teilharda-de-chardin>

¹¹ MAYR, Ernst. *Co je evoluce: aktuální pohled na evoluční biologii*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2009. ISBN 9788020017543, s. 108-109

¹² KAUFFMAN, Stuart A. *Čtvrtý zákon: cesty k obecné biologii*. Vyd. 1. Praha: Paseka, 2004. ISBN 8071856363.

vědět, jak pojmu informace rozumíme. Časopis Týden zveřejnil kapitolu z nové knihy Václava Klause, kde autor kritizuje mimo jiné západní zaměřenost na vědu a výzkum a opomíjení výroby.¹³ V souvislosti s tím cituje také jednu z ekonomických teorií informace a vyvozuje z ní závěr, že cenu má jen taková informace, po které je poptávka a která se dá díky poptávce zpeněžit. Navíc tvrdí, že ne každá informace má potenciál se proměnit v užitečnou znalost. Co umožňuje českému prezidentovi takové tvrzení? Je to nepochybně určitý koncept informace, ve kterém potenciál proměnit se ve využitelnou znalost není součástí vymezení pojmu informace. Proto může existovat informace bez možnosti stát se znalostí využitelnou k určitému účelu. V jiných koncepcích by pojem takové informace byl rozporný, neboť potenciál proměnit se užitečnou znalost je již součástí tohoto pojmu.

Co tedy podle Teilharda roste, co je onou informací? Domnívám se, že jednoznačnou odpověď na to nám de Chardin nedává. Snad je možné považovat informaci za jakýsi nástroj sebereflexe univerza – čím více komplexity, tím více informace, čím více informace, tím více sebevědomí. Kromě takového mlhavého náznaku, který velmi připomíná poučku dialektického materialismu o přeměně kvantity v kvalitu, nám Teilhard více nenabízí. Proto se může Michal Černý ptát, „zda rostoucí množství informací musí vždy přinášet štěstí“ a nemít na tuto otázku jednoznačnou odpověď. Kdyby určitá koncepce informace z díla de Chardina vyplývala, dalo by se na tuto otázku odpovědět ano či ne. Ano ve chvíli, kdy by „přinášet štěstí“ bylo součástí definice pojmu informace (popřípadě pojmu vědomí), ne v případě, kdy by štěstí a informace spolu příliš nesouvisely.

Mám-li uvést svůj názor věc, musím říct, že informace, které jsou definovány jako správně uspořádaná, smysluplná, pravdivá, relevantní a využitelná sdělení, a štěstí spolu úzce souvisí. Takto definované informace jsou podmínkou správného hodnocení životních situací, správné hodnocení životních situací vede ke správnému jednání, správným jednáním se člověk utvrzuje ve ctnosti, ctnostný život vede ke konečnému štěstí. Když definujeme informaci jinak a máme jiný pojem správného života a štěstí, pak můžeme udělat odlišný závěr. Proto na definici informace velmi záleží, avšak dílo Teilharda de Chardina nám ji nenabízí.

Deformovaná teologie

Teilhardovo pojetí evoluce, nejen že není v souladu s přírodními vědami a nepřináší použitelný koncept informace, ale je v rozporu i se zjevenými pravdami křesťanského náboženství. Křesťanská teologie se totiž rozhodně nedomnívá, že svět se vyvine tak, až splyne s Bohem v bodě Omega. Stačí otevřít Zjevení svatého Jana. Svět od stvoření spěje ke svému konci, ke zkáze a poslednímu soudu. Teprve poté bude svět znovu Bohem obnoven – v žádném případě se k tomu vlastními silami nedopracuje!¹⁴ V tomto ohledu jsou pravdy křesťanské víry v souladu s druhým termodynamickým zákonem mnohem více než Teilhardova varianta ortogeneze. Nehledě k tomu, že Teilhardovo pojetí božství se vzdaluje od pojmu křesťanského osobního Boha a má spíše panteistický charakter, jak ukazuje Hildebrant¹⁵ i Machula.¹⁶

¹³ KLAUS, Václav. Kdo zavinil krizi. *Týden*. 2013, 20(1), 18-22. ISSN 1210-9940.

¹⁴ KATOLICKÁ CÍRKEV. *Katechismus katolické církve*. Vyd. 2. [dopl. a opr.], v KN. 1. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001. ISBN 8071924881, s. 183

¹⁵ HILDEBRANT, Dietrich von, ref. 2

¹⁶ MACHULA, Tomáš, ref. 2

V rozporu s katolickým křesťanstvím je i de Chardinovo pojetí vědomí. Podle Teilharda vědomí vzniká vývojem „posvátné hmoty“. Podle katolické teologie hmota nemá potenciál, aby dala vzniknout nesmrtelné lidské duši (nemo dat quot non habet), která je principem vědomí, ale každá lidská duše je bezprostředně stvořena Bohem.¹⁷ Není tajemstvím, že si evoluční biologové, kteří nechtějí nic slyšet o Pánu Bohu, s vědomím neví příliš rady. Teilhard, přestože byl katolickým knězem, měl jako evolucionista jasno: posvátná hmota se vývojem stává sebevědomou. To není příliš daleko od marxistického tvrzení, že vědomí je nejvyšší forma pohybu hmoty.

Význam Teilharda de Chardin

K hodnocení odkazu Teilharda de Chardin je užitečné si položit následující otázky.

K čemu je propojení přírodovědy s filosofií, když jsou ignorovány výsledky přírodních věd, jak bylo ukázáno? K čemu je propojení filosofie s teologií, když jsou pomocí této filosofie likvidovány zjevené pravdy, které teologie (křesťanská) chápe jako výchozí axiomy (dogmata)?

Jestliže Teilhardova filosofická a teologická koncepce evoluce je založena na naprostém ignorování principů teorie informace (fyzikální, biologické, matematické), v čem může být pro informační vědu inspirativní? Jak můžeme vytvořit chardinovské chápání informační vědy, které je založeno na předpokladu neustálého růstu informace, když tato hypotéza nemá žádné přesvědčivé zdůvodnění – ani přírodovědecké ani filosofické ani teologické (jde o klasickou filosofickou pověru, pověru pokroku)? A nakonec k čemu nám je příspěvek k teorii informace, ze kterého není možné jednoznačně říci, co se informací myslí?

Má odpověď zní: v podstatě k ničemu!

Shrnutí

Když to shrnu, Teilhard de Chardin

1. jako přírodovědec zastává teorii evoluce (je to pro něho dokonce natolik důležité, že je ochoten tvrdit, že evoluce „...není teorie, systém ani hypotéza, nýbrž daleko víc: je to od nynějška obecná podmínka, jíž se musí podřizovat a jíž musí vyhovovat všechny teorie, hypotézy i systémy, mají-li být myslitelné a správné“¹⁸, ba dokonce tak důležité, že existují indicie, že se podílel na podvrženém nálezů tzv. Piltdownského člověka, jednoho z více falsifikátů, které měly představovat přechodný článek mezi člověkem a jeho opičimi předky a potvrzovat tak správnost evoluční teorie¹⁹);
2. jako filosof vypracovává teorii evoluce, která je silně ovlivněna osvícenskou ideou pokroku a je v rozporu s poznatky přírodních věd;
3. jako teolog roubuje na tuto teorii evoluce křesťanské pojmy stvoření, pád, hřích, vykoupení, spása a tím jim dává zcela odlišný význam.

Mám-li zhodnotit Teilharda de Chardin, musím říci, že je obětí špatné filosofie. Osobně se domnívám, že každá věda stojí na určitých metafyzických a epistemologických základech, pokud jsou špatné, jsou schopné likvidovat vědu (např. idealismus, subjektivismus) nebo vést

¹⁷ KATOLICKÁ CÍRKEV, ref. 2, s. 103

¹⁸ TEILHARD DE CHARDIN, Pierre. *Vesmír a lidstvo*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 1990. ISBN 8070210435, s. 183

¹⁹ GOULD, Stephen Jay. *Pandin palec: malá tajemství evoluce*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1988.

k absurdním filosofickým interpretacím vědeckých poznatků (materialismus, scientismus). Některé umožňují vyvarovat se obojího (hylemorfismus, realismus).

Teilhard de Chardin bohužel spojil ve svém díle omyly scientismu, projevující se bezmeznou vírou v teorii evoluce jako v nezvratně dokázaný vědecký zákon, který nepřipouští žádnou diskuzi, s omyly idealismu, podle kterého je hnacím motorem veškerého dění snaha o zduchovňování skutečnosti. Jeho přírodovědecké přesvědčení jej donutilo povýšit evoluci na metafyzický princip, jeho filosofie pak vedla k tomu, že vytvořil v přírodní vědě nepoužitelný koncept evoluce. Tímto konceptem pak spolu se svými nástupci vyvolal zmatek uvnitř křesťanské teologie.

Může být taková koncepce založená na naprostém metodologickém zmatku přínosem pro informační vědu? Domnívám se, že nikoliv. Toho, kdo by namítal, že není na škodu tento přístup alespoň zkusit a že se uvidí, zda z něho může něco dobrého vzejít, musím upozornit na to, že hegelíánská filosofie či dialektický materialismus (jde o přední a zadní stranu téže mince) – s vazbou na Teilharda či bez ní – naneštěstí již do informační vědy pronikla²⁰ a že se nezdá, že by vedla k nějakým úspěchům. Proto volání po „chardinovském“ chápání informační vědy si troufám označit za nemístný anachronismus.

Z těchto důvodů se domnívám, že jedinou inspirací, kterou nám Teilhard de Chardin nabízí, je odstrašující příklad toho, jak se věda dělat nemá. Můžeme se poučit z jeho chyb, abychom se nepouštěli na cesty, které nikam nevedou. To se mi však jeví jako poněkud slabý Teilhardův příspěvek k teorii informace. Proto si narozdíl od Michala Černého myslím, že Teilharda bychom měli nechat spát, ačkoliv je určitě dobré si vyjasnit, proč by tomu tak mělo být.

Literatura

BOCHEŇSKI, Józef Maria. *Slovník filozofických pověr*. Vyd. v tomto překladu 3., v Academii 1. Praha: Academia, 2000. ISBN 8020008411.

ČERNÝ, David. Bůh je mrtvý. Když chcete. *Mladá fronta DNES*, 8.9.2012, s. 32-33. ISSN 1210-1168. Dostupné také z: <http://data.idnes.cz/mfdnes/kavarna/pdf/2012/kavarna-20120908.pdf>

ČERNÝ, Michal. Několik stručných poznámek (nejen) k de Chardinově příspěvku k teorii informace. *ProInflow* [online]. 2012, 4(2) [cit. 2013-01-07]. ISSN 1804-2406. Dostupný z WWW: <http://pro.inflow.cz/nekolik-strucnych-poznamek-nejen-k-de-chardinove-prispevku-k-teorii-informace>

FEYERABEND, Paul K. *Rozprava proti metodě*. 1. vyd. Praha: AURORA, 2001. ISBN 8072990470.

FLEISSNER, Peter a Wolfgang HOFKIRCHNER. Emergent information: towards a unified information theory. *BioSystems*. 1996, 38(2-3), 243–248. ISSN 0303-2647.

GOULD, Stephen Jay. *Pandin palec: malá tajemství evoluce*. 1. vyd. Praha: Mladá fronta, 1988.

²⁰ FLEISSNER, Peter a Wolfgang HOFKIRCHNER. Emergent information: towards a unified information theory. *BioSystems*. 1996, 38(2-3), 243–248. ISSN 0303-2647.

HILDEBRANT, Dietrich von. Nové náboženství Teilharda de Chardin. *Distance* [online], 1998, 1(1) [cit. 2013-01-08]. Dostupné z WWW: <http://www.distance.cz/rocnik-1998/25-rocnik-1998/1-cislo/863-nove-nabozenstvi-teilharda-de-chardin>

KATOLICKÁ CÍRKEV. *Katechismus katolické církve*. Vyd. 2. [dopl. a opr.], v KN. 1. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001. ISBN 8071924881.

KAUFFMAN, Stuart A. *Čtvrtý zákon: cesty k obecné biologii*. Vyd. 1. Praha: Paseka, 2004. ISBN 8071856363.

KLAUS, Václav. Kdo zavinil krizi. *Týden*. 2013, 20(1), 18-22. ISSN 1210-9940.

MACHULA, Tomáš. Le phénomène Teilhard. *Distance*. 1998, 1(3), 42-52. ISSN 1212-7833.

MAYR, Ernst. *Co je evoluce: aktuální pohled na evoluční biologii*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2009. ISBN 9788020017543.

OSOLSOBĚ, Petr. *Kierkegaard o estetice divadla a dramatu*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007. ISBN 9788073251253.

STEINHARDT, Paul J. a Neil TUROK. *Bez počátku a konce: nová historie vesmíru*. Vyd. 1. Praha: Paseka, 2009. ISBN 9788071859673.

TEILHARD DE CHARDIN, Pierre. *Jak věřím*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 1997. ISBN 807021208X.

TEILHARD DE CHARDIN, Pierre. *Vesmír a lidstvo*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 1990. ISBN 8070210435.